

Kind op Zondag 23 december 2007

Jesaja 62:8-63:4

De lijnen van de voorafgaande lezingen uit het boek Jesaja in deze Adventstijd komen samen in deze tekst die aan de vooravond van Kerst weinig ruimte laat voor de gebruikelijke zoetsappigheid. Net als in hoofdstuk 40 klinkt hier de oproep tot het twijfelende volk: ‘ruim baan’ voor de komende verlossing (62:10), want God komt samen met zijn ‘loon’ (62:11; een citaat van 40:10). Net als in hoofdstuk 2 wordt het geschonden aanzien van Jeruzalem in nieuwe luister hersteld ten aanschouwen van heel de wereld (62:11-12). En net als in hoofdstuk 35 valt het allemaal af te lezen uit de bloeiende en vruchtbare natuur, maar wordt daarnaast ook duidelijk dat het allemaal niet zonder slag of stoot zal gaan en valt opnieuw het woord ‘wraak’ (63:4) en valt in dit verband de naam van Edom (63:1).

De gekozen afgrenzing van het Bijbelgedeelte is aanvechtbaar. Het ligt meer voor de hand om te beginnen met lezen in 62:1 of anders in 62:6, zodat duidelijk is tot wie de profeet zich hier in eerste instantie richt. Met hoofdstuk 63 verandert de toon. Dat is nog geen reden om aan het eind van hoofdstuk 62 te stoppen. Eerder is immers al gebleken dat het tot de kunst van de goede uitleg van deze profetieën hoort dat men de verschillende kanten van de zaak bijeen houdt. Wie eenmaal begonnen is in hoofdstuk 63 zou vervolgens beter kunnen doorlezen tot vers 6.

Belangrijker dan de afgrenzing van het te lezen Bijbelgedeelte is dat men oog heeft voor de plaats van deze verzen binnen de ruimere context. Er is namelijk een bepaald patroon zichtbaar. Hoofdstuk 62 beschrijft de heerlijkheid van Sion op een manier die sterk doet denken aan hoofdstuk 60. Vele parallellen en woordherhalingen verbinden deze twee hoofdstukken. Dat geldt ook voor de gedeeltes daaromheen. In 59:15b-20 is sprake van de woede van God over het feit dat niemand zijn volk te hulp schoot en van de wraak die Hij zal oefenen op deze vijanden. Dit thema keert in alle hevigheid terug in 63:1-6. In het midden, in hoofdstuk 61, lezen we over de zending van de profeet. Daar draait het allemaal om en het is daarom goed om bij dit alles voor ogen te houden waartoe de profeet is geroepen: ‘om aan verslagen harten hoop te bieden ... om allen die treuren te troosten’ (61:1-2).

In de bemoedigende profetieën over Jeruzalem klinken smartelijke oorlogsherinneringen na. Het gaat over wachters op de muren die hun taak nooit zullen verzaken (62:6). Dat doet denken aan Psalm 121: over God die blijvend waakt over wie zich aan Hem toevertrouwt. Het gaat over de zekerheid dat men zelf de vruchten zal kunnen plukken van wat men gezaaid en verzorgd heeft (62:8-9). Hoe vaak was het in het verleden al niet gebeurd dat men de oogst moest laten aan veroveraars? Men kan hier ook een verband leggen met het lied van de wijngaard uit Jesaja 5. Daarin beklaagt God zich over zijn volk Israël als over een wijngaard die niet oplevert wat je ervan mocht verwachten. In Jesaja 5 treft het verwijt de inwoners van Juda en Jeruzalem, in Jesaja 62 gaat het om het kwaad dat Jeruzalem door vijanden was aangedaan. Daarin was ook de straf van God in te zien. Die straf blijkt nu dus niet het laatste oordeel dat is gevelde. Er is herstel mogelijk, een hernieuwd leven op de vreugdevolle wijze die God bedoeld heeft en waarvoor God zelf zich nu inzet.

Dat heil krijgt wereldwijde dimensies – een boodschap die zich in de aanloop naar het Kerstfeest goed laat horen, zeker ook als men let op het verband met het parallelle hoofdstuk 60 met de aankondiging dat men zal komen uit verre landen, ‘beladen met wierook en goud’ (60:6). Uiteindelijk zal men kunnen uitstijgen boven de vijandschap tussen de volken. In plaats van een slagveld wordt het bevrijde Sion dan tot ‘een vaandel voor de volken’ (Hebreeuws: *nes 'al ha-'amim*, bekend vanwege de kibboets die in zijn alpartijdigheid een profetisch signaal wil afgeven binnen de staat Israël).

Als we doorlezen dreigt dit lieflijke visioen gesmoord te worden in bloed. Het beeld van de wijngaard wordt toegespitst in de verwijzing naar wijnpers. God vertrapt zijn vijanden in zijn niets ontziende wraak. Hij lijkt bloeddronken. Bij de aantekeningen bij Jesaja 35 is al opgemerkt dat men zich hier niet moet laten misleiden door het al te menselijke beeld van wraak als onderdeel van de vicieuze cirkel van geweld. Als de profeet spreekt over Gods wraak dan gaat het hem om het vertrouwen dat God het kwaad niet ongestraft laat. Dat Hij zo rigoureuus moet ingrijpen zegt vooral iets over de hardnekkigheid van het kwaad. Juist op weg naar het Kerstfeest is het zinvol om de ogen daarvoor niet te sluiten. Het is beter dat een profeet, die ook zo lyrisch de vrede kan bezingen, ons bij de les houdt dan dat we ons door een machtsbeluste Herodes laten verrassen.